

ASUVA – Asumisen uudet vaihtoehdot ja hyvä vanhuus

Kylä kaupungissa, Tampere-talo 3.4.2017 |

O Jolanki, outi.jolanki@uta.fi &

O Teittinen, J Rajaniemi, E Rappe & E Leinonen

ASUVA – Asumisen uudet vaihtoehdot ja hyvä vanhuus www.ikaasuminen.fi / www.communityforallages.fi, 6/2016 – 4/2017

- VN-TEAS hanke, ohjausryhmä: YM, ARA, TEM, THL, VM
- LISÄTIETOA: outi.jolanki@uta.fi
- Hankkeen toteuttajat:
- **Tampereen yliopisto, terveystieteet**
 - Outi Jolanki, FT, Dosentti (hankkeen johtaja) & Tiina Räsänen, tutkija
- **Tutkimus- ja kehittämiskeskus GeroCenter, Jyväskylä**
 - Riku Nikander, johtaja & Outi Teittinen, hankekoordinaattori
- **Ikäinstituutti, Helsinki**
 - Päivi Topo, johtaja & Erja Rappe, vanhempi tutkija & Jere Rajaniemi, tutkija & Anne Honkanen viestintäkoordinaattori
- **Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos**
 - Teppo Kröger, professori & Emilia Leinonen, tutkija

Tausta ja tavoitteet

- ASUVA-hankkeessa kartoitetaan ja kuvataan
 - a) **yhteisöllisyyttä asuinalueilla** edistäviä toimintamalleja ja käytäntöjä, sekä
 - b) **yhteisöllistä asumista** edistäviä asumisen malleja (ml. hoiva-asuminen sekä muistisairaille tarkoitetut asumismallit) on kehitetty Suomessa ja muissa maissa
 - Tarkastellaan yhteisöllisyyden yhteyksiä hyvinvointiin
- Menetelminä: kirjallisuuskatsaus, tapaustutkimukset: eri toimijoiden haastattelut, ryhmäkeskustelut, kyselyt, havainnointi, valokuvat
 - Tiedotus eri kanavilla sekä loppuraportti kevät 2017

Mitä yhteisöllisyys on?

- Yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunne sekä luottamus muihin, keskinäinen kunnioitus
- Vastavuoroisuus, vertaistuki ja -apu, toisiltaan oppiminen
- Yhdessäoloa ja yhdessä tekemistä, mahdollisuus yhteiseen toimintaan, mutta myös velvollisuuksia ja vastuuta toiminnasta
- Tasa-arvoisuus ja osallisuus yhteisössä ts. oikeus ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöön ja osallistua päätöksentekoon omaa asumista ja asuinalueita koskevissa asioissa

Tapaustutkimukset

Yhteisöllistä asumista:

- Ilona-talo, JASO, Jyväskylä
- Kotisatama, Aktiiviset seniorit, Helsinki
- 't Kampje, Habion, Loenen aan de Vecht, Hollanti
- Humanitas Deventer, Hollanti

Yhteisöllisyys asuinalueilla:

- Lähitoritoiminta & Kuuselakeskus, Härmälä, Tampere
- Korttelikerho- ja pysäkkilennkkitoiminta, Lahti
- Taloyhtiöiden liikuntaryhmät, Hämeenlinna & Nurmes
- Ikäystävällinen kaupunki - Manchester Age Friendly City Programme, UK
- Naapurustoavun malli - Village Movement, USA
- Vapaaehtois- ja vertaisverkotot - Kumppanuuskeskus, Oulu

Yhteisöllistä palveluasumista & asumispalveluja ml. muistisairaille suunnatut palvelut

- Juuan Hoito ja hoiva, Juuka
- Sipoon kunnan asumispalvelut, Sipoo
- Camilio Golgi Geriatric Institute, Milano, Italia
- Alterzentrum, Gibeleich, Sveitsi
- Reusspark, Niederwil, Sveitsi
- Perhehoito Suomessa
- Perhehoito Englannissa: PossAbilities, Heywood/Abraham Moss Centre, Shared Lives-scheme/ Greater Manchester, Englanti

Esimerkkejä yhteisöllisestä asumisesta ja yhteisöllisyyden edistämisestä asuinalueilla:

Yhteenvetoa tapaustutkimusten havainnoista

- Senioritalo toimintakeskuksena - Asumispalveluja & yhteistä toimintaa ja tiloja alueen asukkaiden käytössä
- Monisukupolvisuutta ja pieniä innovaatioita (opiskelija-asukkaat, päiväkotit palvelutalossa ym.)
- Asukkaiden mahdollisuus vaikuttaa tiloihin, tehdä niistä 'omannäköisiä'
- Asukkaat keskeisiä toimijoita – tarpeet, toiveet ja päätöksenteko toiminnasta ja tiloista
- Yhteiset sisä- ja ulkotilat tärkeitä - esteettömät ja saavutettavat tilat mahdollistavat kohtaamisen ja vuorovaikutuksen

Muuttuva palveluasuminen Suomessa

Palvelutaloista alueellisia toimintakeskuksia → palvelualueet (esim. Elä ja asu-seniorikeskus Espoo, hyvinvointikeskus Hämeenlinna, Vaahterapihan palvelukeskus Joensuu)

Tampereella Lähitori-malli → esim. Kuuselakeskus ja Härmälän Lähitoritoiminta

- Palveluasumista ('palvelutalon kotihoito' & tehostettu palveluasuminen) sekä alueen asukkaille toimintaa, sisältyy palvelusopimukseen
 - *Toimintaa talon ja alueen asukkaille* - tapahtumia, harrastusryhmiä, juhlia ym.
 - *Tilat ulkopuolisten käytössä* esim. urheiluseura, tanssiryhmä
 - *Monisukupolvinen toiminta* (päiväkoti samoissa tiloissa, harrastusryhmiä eri-ikäisille)
 - *Monitoimijainen yhteistyö*, mukana työntekijät, asukasyhdistykset, järjestöt, pienyritykset, seurakunta, oppilaitokset)
 - *Osallistava ote* → suunnittelu ja toteutus usean toimijan yhteistyönä
 - *Vapaaehtoiset tärkeitä toimijoita* → avustajina, toiminnan vetäjinä ja tiedottajina omille verkostoilleen

Yhteisöllisyyttä liikunnallisista ryhmistä

Jere Rajaniemi, Ikäinstituutti

Taloyhtiöiden liikuntaryhmät, korttelitoiminta ja pysäkkilenkit - Jere Rajaniemi, Ikäinstituutti

- Eri asuinalueilla toteutettavat ryhmät vastaavat liikunnallisten tarpeiden ohella sosiaalisiin ja yhteisöllisiin tarpeisiin sekä tukevat iäkkäiden ihmisten kotona asumista.
- Kyse on matalan kynnyksen toiminnasta, johon on helppo tulla mukaan.
- Ryhmät toteutetaan yhteisöllisesti: liikuntatoimi, sosiaali- ja terveystoimi, taloyhtiöt, järjestöt, yrittäjät, vapaaehtoiset, iäkkäät asukkaat ym. Ryhmät ovat kevyesti toteutettavissa ja toimintaa voidaan muokata paikallisten voimavarojen mukaan

Yhteisöllisyys muistisairaiden henkilöiden asumisessa

Erja Rappe, Ikäinstituutti

Havaintoja kirjallisuudesta

- Suomessa lähes 400 000 henkilöllä kognitiivisen toiminnan ongelmia tai diagnosoitu muistisairaus: esiintyvyys: 75–84 v. 12 %:a, yli 85 v. 35 %:a
- Yhteisöllisyys tärkeää muistisairaiden hyvinvoinnille mutta sen toteutuminen haastavaa varsinkin yksin kotona asuttaessa.
- Kotona asumista tukee ympäröivän yhteisön muistiystävällisyys.
- Mikä paras paikka: koti-pienryhmäkoti-hoitokoti?
- Ympäristöllä suuri merkitys sille kuinka yhteisöllisyys toteutuu.

Havainnot

- Tilat ja toiminta tukevat yhteisöllisyyttä ja muistisairaiden ihmisten tarpeita
- Yhteisöllisyys syntyy läheisyydestä ja rohkeudesta jatkaa normaalia elämää
- Avoin asumisympäristö on mahdollinen
- Kokonaisvaltainen kuntoutus tukee yhteisöllisyyttä

Ikääntyneiden perhehoito Suomessa

Tohtorikoulutettava Emilia Leinonen
Jyväskylän yliopisto
emilia.a.leinonen@jyu.fi

Perhehoidon yhteisöllisyys

- Aito mahdollisuus yhteisöllisyyteen: luottamus, avoimuus
- Perhehoitokodin sijainnilla ei välttämättä merkitystä
- Osallisuus arjessa
- Toimintakyvyn ja mielialan paraneminen
- Kehitettävää: tiedotus, moniammatillisuus, yhteensovittaminen, aikaistaminen, kriteerit

Yhteenveto ASUVA-hanke

Havainnot kirjallisuuskatsauksen ja tapaustutkimusten pohjalta:

- Kokemukset yhteisöllisestä toiminnasta valtaosin positiivisia → lisää sosiaalisia kontakteja ja mielekästä toimintaa, vähemmän yksinäisyyttä
- Yhteisöllisyys on prosessi – asukkaiden ja muiden toimijoiden kokemuksista tärkeää koota arviointitietoa → toiminnan kehittäminen

Millä keinoin yhteisöllisyyttä asuinalueilla rakennetaan?

Vaatii usein **ajattelu- ja toimintatapojen muutosta:**

- *Kansalaislähtöinen* toiminta, kansasuunnittelu
- *Monen toimijan yhteistyö* (kansalaiset, järjestöt, kuntatoimijat, yhteiskunnalliset yritykset, asukasyhdistykset, seurakunnat, säätiöt)
 - Julkiset toimijat - tiloja, neuvontaa ja taloudellista tukea, yhteistyö palveluiden ja alue- ja kaupunkisuunnittelussa
- *Yhteiset ja esteettömät sisä- ja ulkotilat ovat tärkeitä*
 - Mahdollisuus järjestettyihin ja satunnaisiin kohtaamisiin
 - Kahvila- ja ravintolatilat, harrastus- ja kokoontumistilat, kirjojenvaihtopiste, kirjasto jne.
- **Paikalliset ratkaisut paikallisiin olosuhteisiin ja paikallisten asukkaiden ja muiden toimijoiden vahvuuksia hyödyntäen**

Kiitokset!